

VIỆN KHOA HỌC NÔNG NGHIỆP VIỆT NAM
VIỆN DI TRUYỀN NÔNG NGHIỆP

BÁO CÁO HỘI NGHỊ KHOA HỌC

Công nghệ chỉnh sửa hệ gen:
Thành tựu & Triển vọng

Báo cáo viên

: PGS.TS. Phạm Xuân Hội

Hà Nội, 2017

Nội dung báo cáo

1 Giới thiệu công nghệ chỉnh sửa gen

2 Hệ thống chỉnh sửa gen CRISPR/Cas9

3 Tiềm năng phát triển công nghệ CRISPR/Cas9

Nội dung báo cáo

1 Giới thiệu công nghệ chỉnh sửa gen

2 Hệ thống chỉnh sửa gen CRISPR/Cas9

3 Tiềm năng phát triển công nghệ CRISPR/Cas9

Chỉnh sửa gen vs Chuyển gen

Chỉnh sửa gen (Genome editing)

Tạo ra những thay đổi trên trình tự gen nội sinh theo cách có chủ đích, tại một vị trí xác định

Non-GMO

#

Chuyển gen (Gene transformation)

Đưa DNA ngoại lai vào hệ gen tế bào chủ theo cách ngẫu nhiên, không có vị trí xác định

GMO

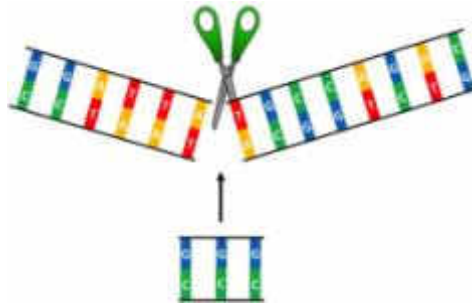
><

Mục đích chỉnh sửa gen?

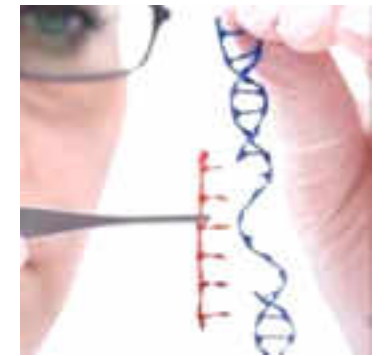
Tạo đột biến

CTG GAG
CTAG

Phá vỡ cấu trúc

Chèn thêm

Thay thế

- Kiểm soát biểu hiện gen
- Tạo SNP
- Tạo sản phẩm dung hợp với protein nội sinh

Lịch sử phát triển

1989:

Chỉnh sửa gen bằng **HR**

1998:

Phát hiện protein **ZF** nhận biết DNA đặc hiệu

2009:

Phát hiện cơ chế hoạt động của **TAL effector**

2013:

Công nghệ **CRISPR/Cas** ra đời

1992:

Công nghệ **Cre-Lox** ra đời

2000:

Phát hiện cơ chế phòng vệ **CRISPR/Cas** ở vi khuẩn

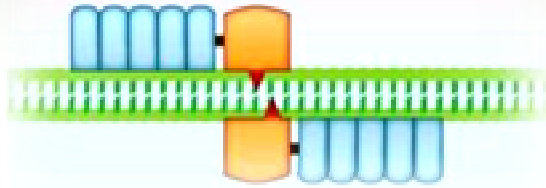
2011:

Tạp chí *Nature* bình chọn **TALLEN** là “Phương pháp của năm”

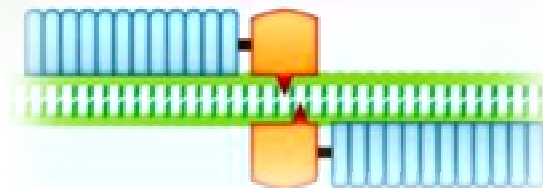

Bản chất của kỹ thuật chỉnh sửa gen

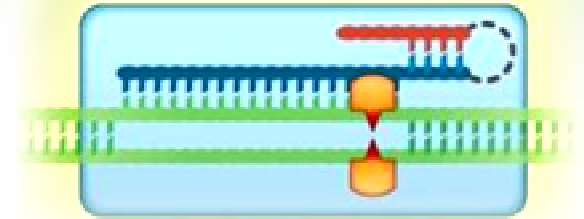
Zinc finger nuclease

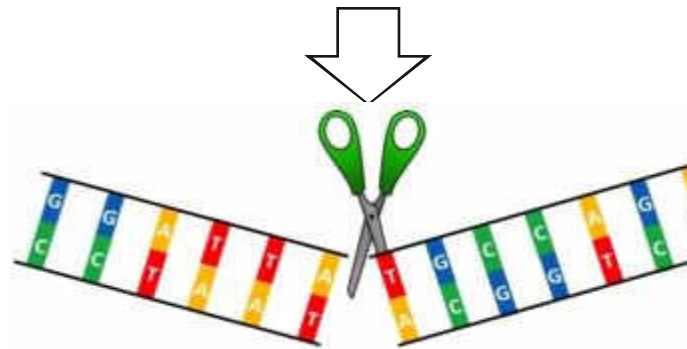
TAL effector nuclease

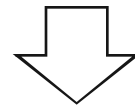
CRISPR-associated nuclease

1. Nhận biết đặc hiệu trình tự DNA đích

2. Cắt DNA sợi đôi

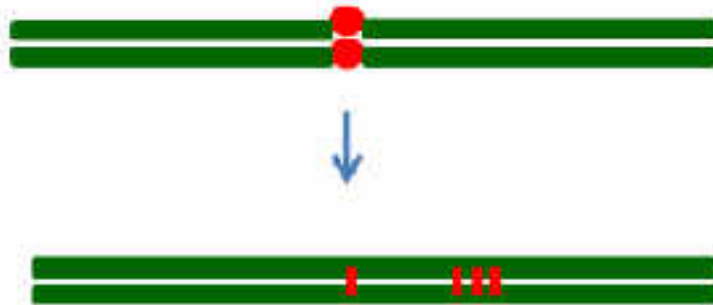
3. Sửa chữa DNA tạo đột biến

Bản chất của kỹ thuật chỉnh sửa gen

Cắt sợi đôi DNA

Ghép nối không
tương đồng

NHEJ

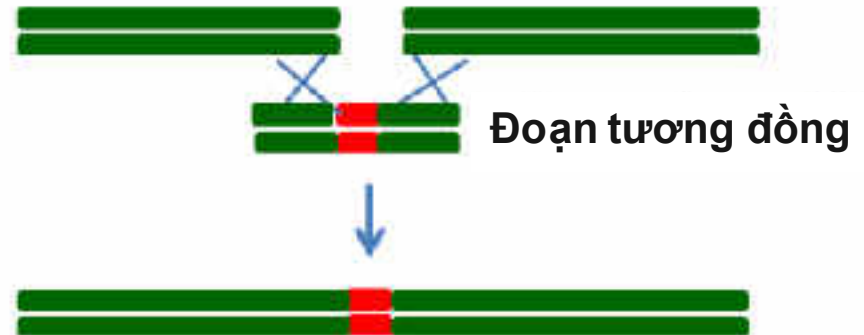
Tạo indel ngẫu nhiên

(Thêm/mất Nu)

-> Knock-out gen

Tái tổ hợp tương
đồng

HDR

Tạo đột biến có chủ đích

-> Knock-in/out gen

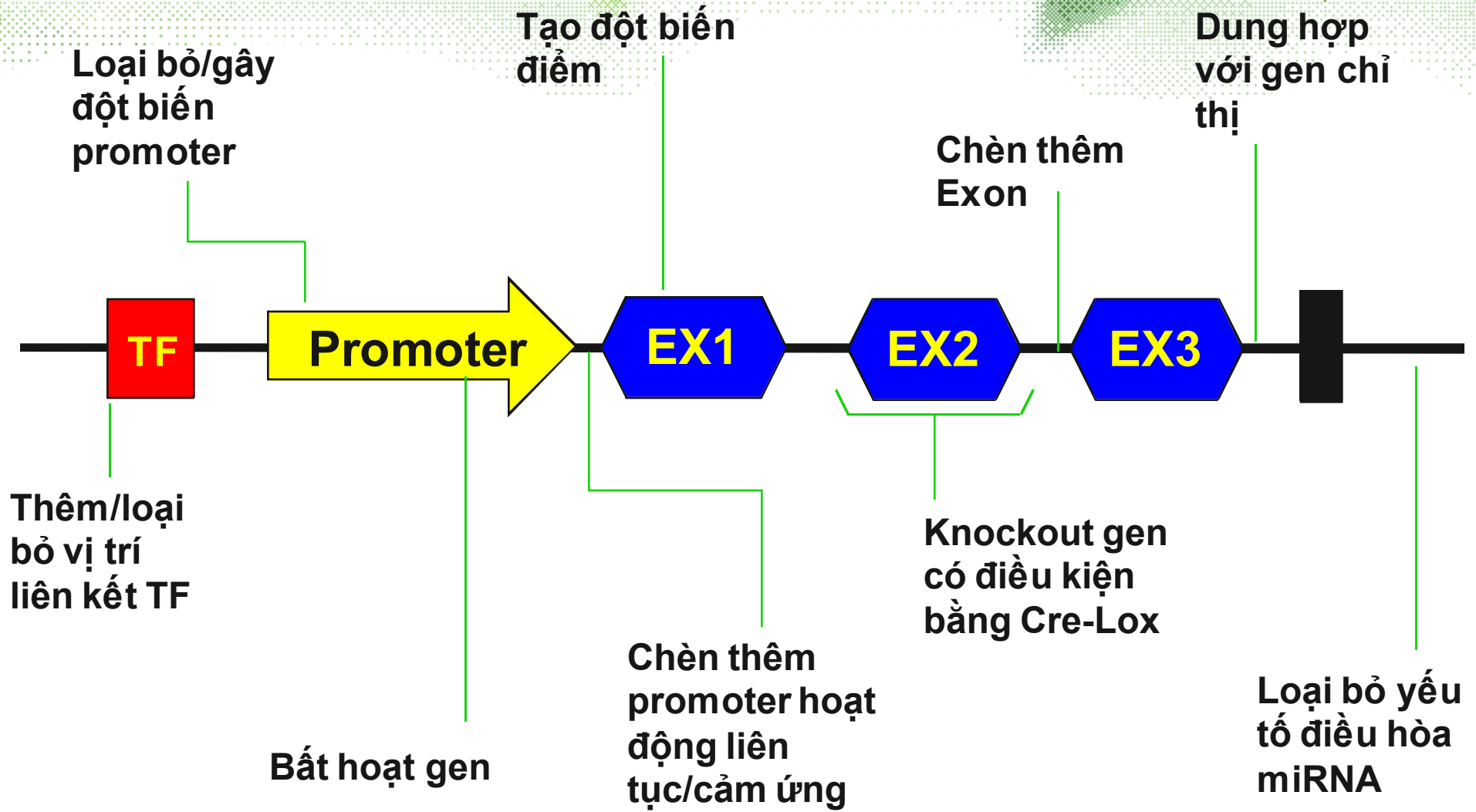
Tạo đột biến đặc hiệu/SNP

Xóa/thêm/dung hợp gen

Nghiên cứu promoter

Ứng dụng công nghệ chỉnh sửa gen

Các công nghệ chỉnh sửa gen

gRNA - DNA

CRISPR/Cas9

Mega
nucleases

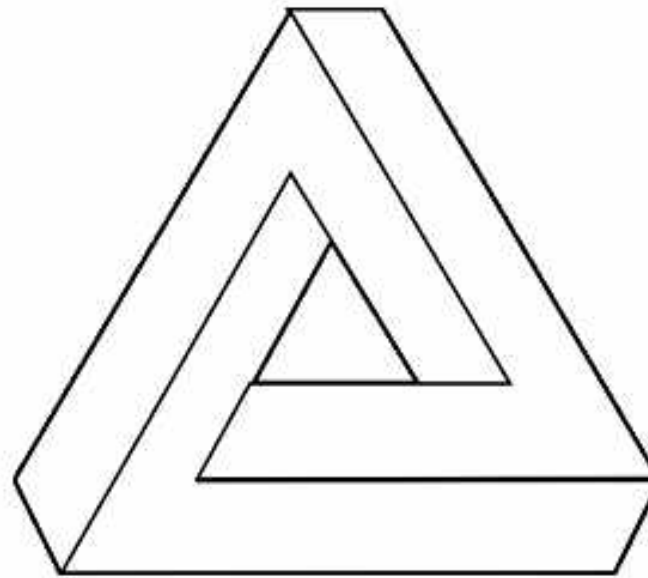
AAV

TALEN

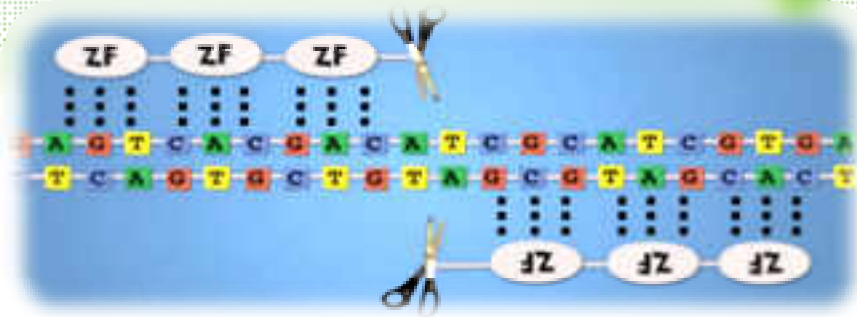
Zinc Finger

Protein - DNA

Protein - DNA

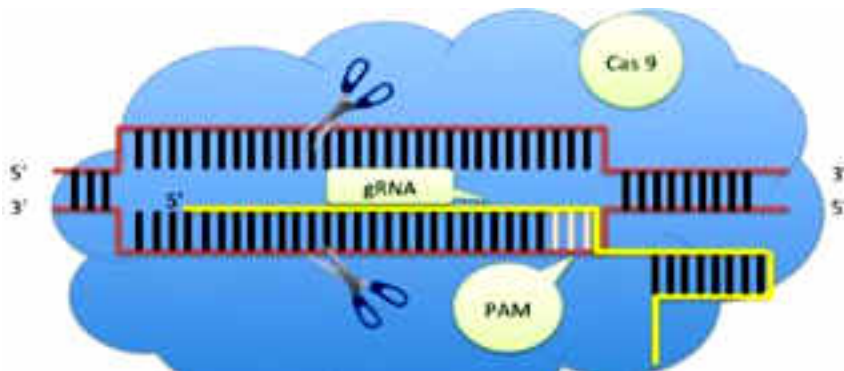
So sánh 3 công nghệ chỉnh sửa gen

- ZF:**
- Trình tự đích: 18 – 24 Nu
  - 1 domain ZF nhận biết 3 Nu
  - Cắt 1 điểm trên DNA sợi đôi
  - Thiết kế cấu trúc **rất phức tạp**

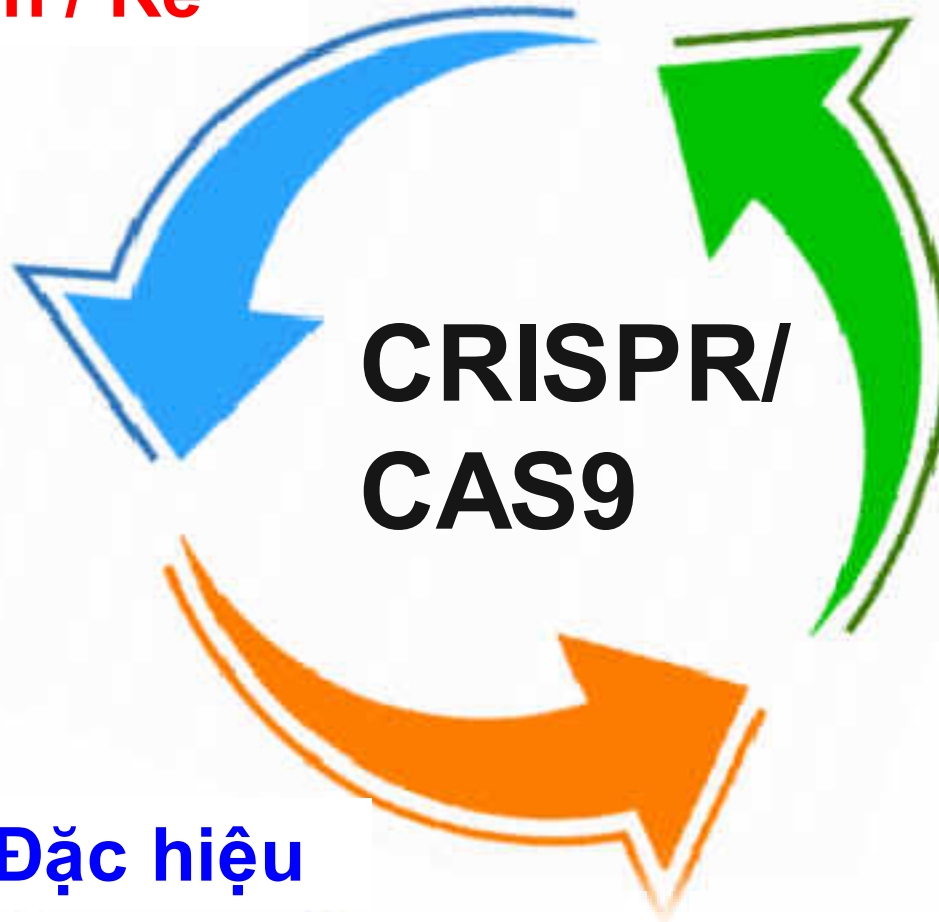
- TALEN:**
- Trình tự đích: 24 – 59 Nu
  - 1 domain TAL nhận biết 1 Nu
  - Cắt 1 điểm trên DNA sợi đôi
  - Thiết kế cấu trúc **phức tạp**

- CRISPR:**
- Trình tự đích: 20 – 22 Nu
  - Liên kết bổ sung giữa gRNA-DNA
  - Có thể cắt đồng thời nhiều vị trí
  - Thiết kế cấu trúc **đơn giản**

Ưu điểm của công nghệ CRISPR/Cas9

Nhanh / Rẻ

Đơn giản

Chính xác / Đặc hiệu

Nội dung báo cáo

1 Giới thiệu công nghệ chỉnh sửa gen

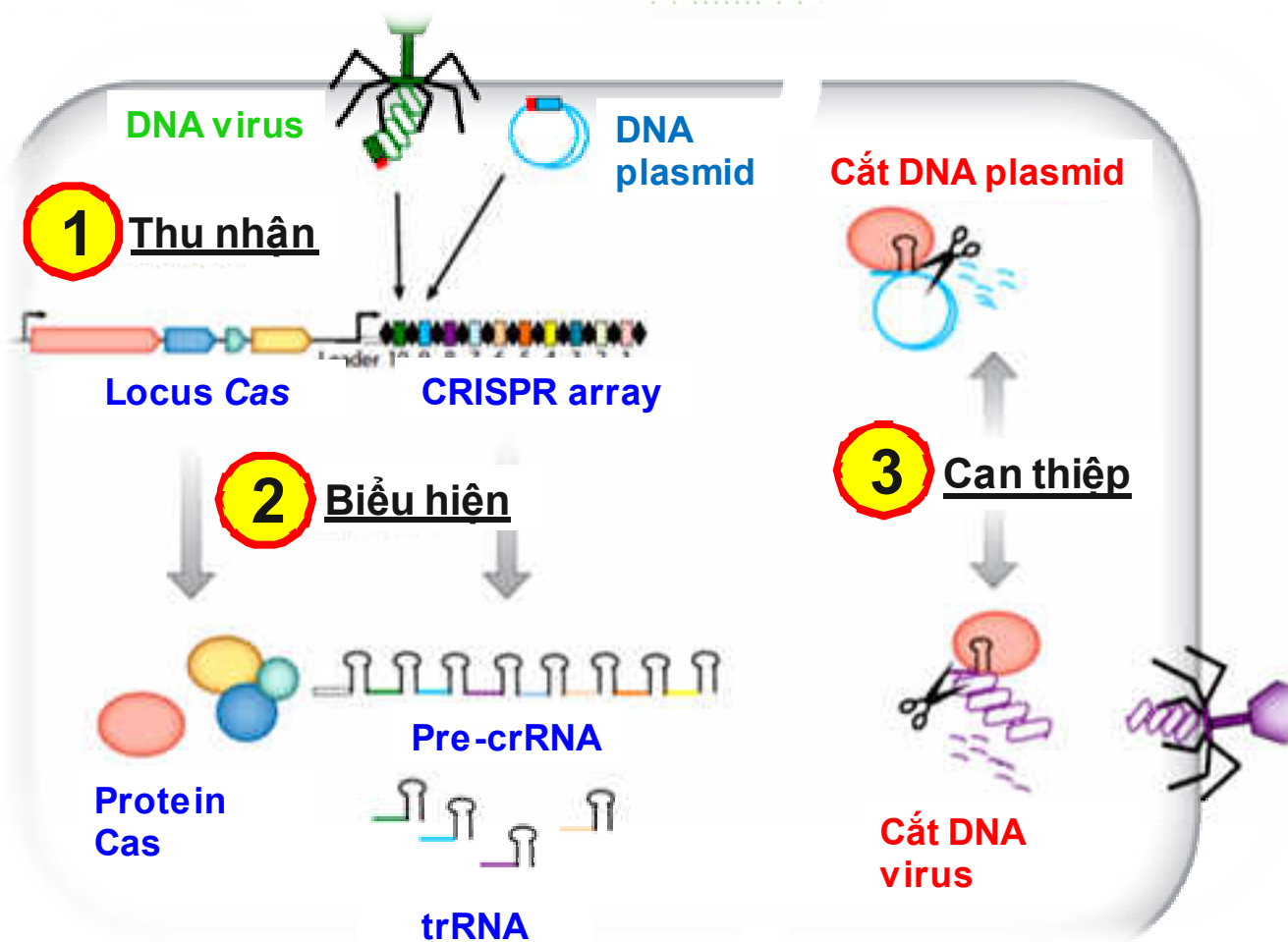
2 **Hệ thống chỉnh sửa gen CRISPR/Cas9**

3 **Tiềm năng phát triển công nghệ CRISPR/Cas9**

CRISPR-Cas là gì?

CRISPR: Clustered **R**egularly **I**nterspaced **S**hort **P**alindromic **R**epeats
Cas protein: CRISPR - **A**ssociated protein

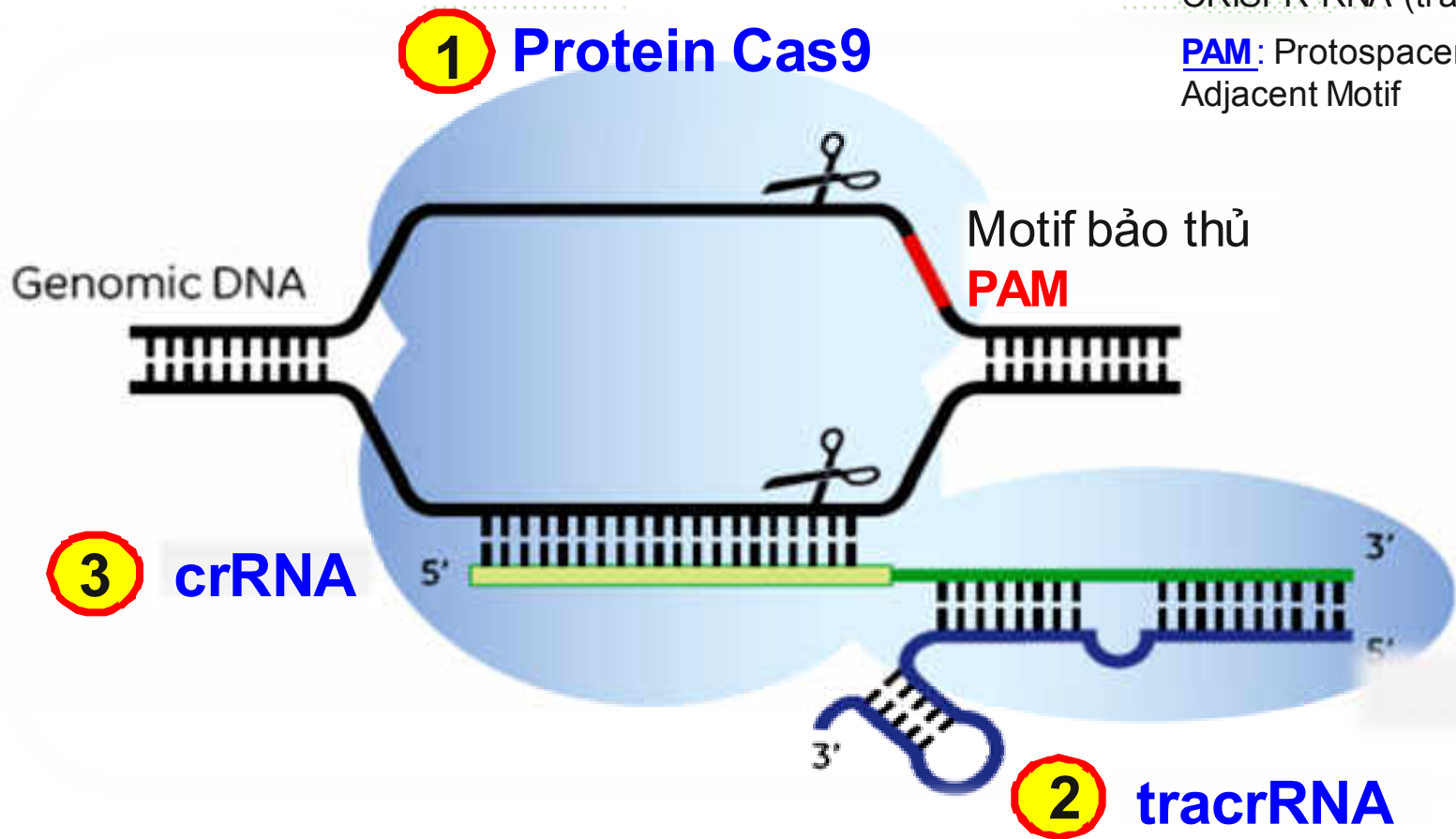

- Cơ chế đáp ứng miễn dịch của vi khuẩn và tảo
- Tiến hoá theo hướng thích nghi bảo vệ tế bào chống lại vật liệu di truyền ngoại lai
- Có một số cơ chế CRISPR khác nhau ở tảo và vi khuẩn
- CRISPR/Cas9 – loại II tạo đột biến đứt gãy DNA sợi đôi trên trình tự đích

Cơ chế cắt DNA sợi đôi ở vi khuẩn

tracrRNA: trans-activating CRISPR RNA (tracrRNA)

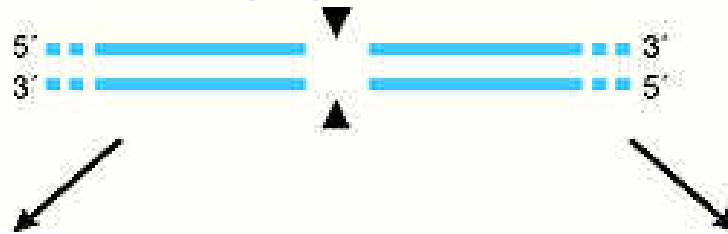
PAM: Protospacer Adjacent Motif

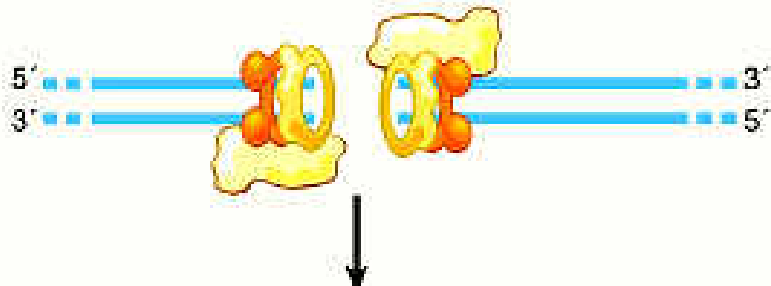
Cấu trúc hệ thống CRISPR-II ở vi khuẩn

Cơ chế sửa chữa DNA của sinh vật nhân chuẩn

Đứt gãy sợi đôi

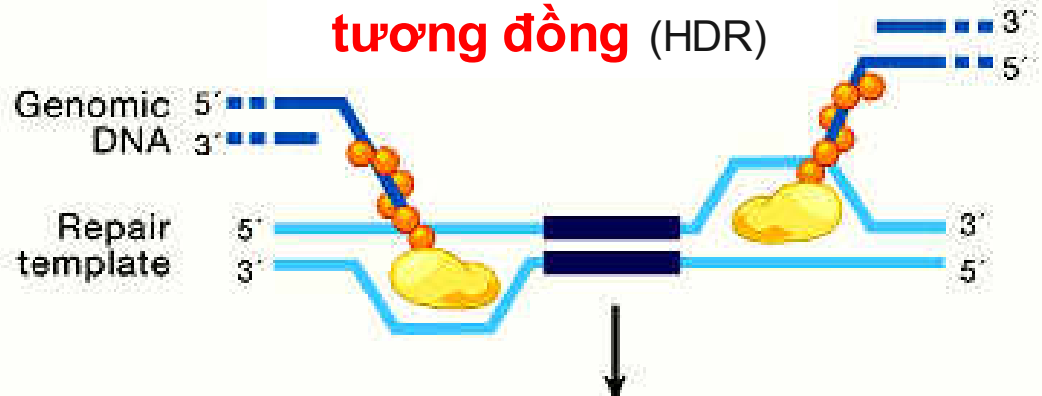

Ghép nối không tương đồng (NHEJ)

Tạo đột biến (indel)

Sửa chữa tái tổ hợp tương đồng (HDR)

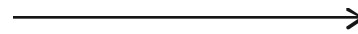
Sửa chữa chính xác

Hệ thống chỉnh sửa gen CRISPR/Cas9

Hệ thống CRISPR/Cas9
của vi khuẩn

+

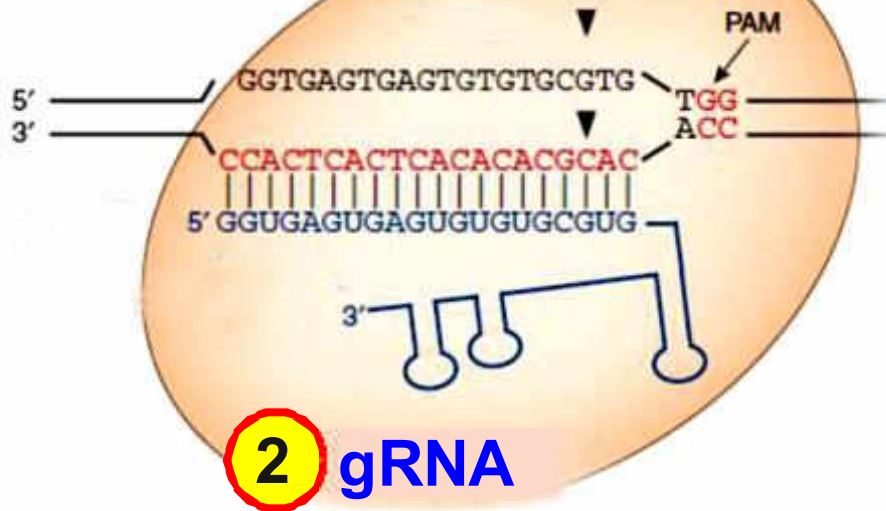
Hệ thống chỉnh
sửa gen
CRISPR/Cas9

Bộ máy sửa chữa
DNA của eukaryota

Hệ thống chỉnh sửa gen CRISPR/Cas9 ở thực vật

1 Protein Cas9

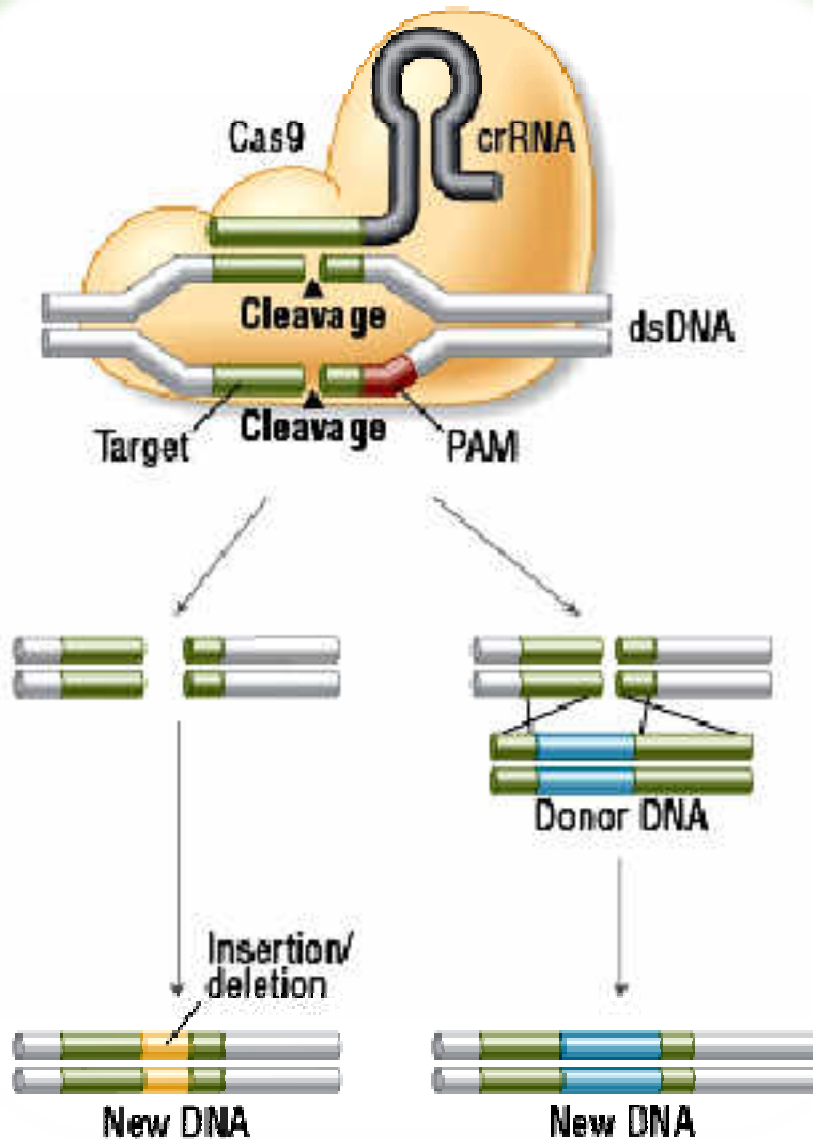
2 gRNA

➤ Biểu hiện protein Cas9 của vi khuẩn/nấm men trong tế bào thực vật

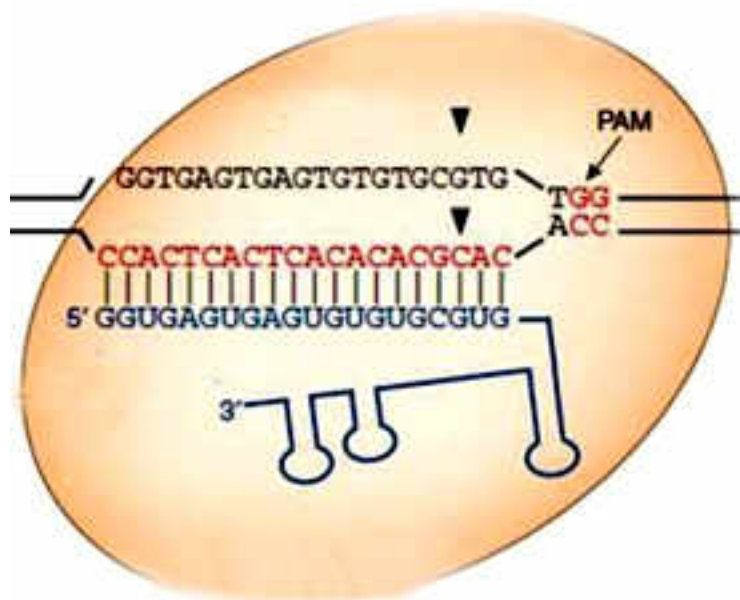
➤ Kết hợp [crRNA + tracrRNA] thành gRNA và biểu hiện trong tế bào thực vật

Cơ chế hoạt động của hệ thống CRISPR/Cas9

- Thiết kế gRNA bắt cặp trình tự đích (20 Nu) trong hệ gen nằm phía trước motif PAM (NGG/NCC)
- Cas9 cắt DNA sợi đôi trong hệ gen
- DNA bị đứt gãy tại vị trí cặp base thứ 3 phía trước motif PAM (NGG)
- Đột biến đứt gãy DNA được sửa chữa theo cơ chế NHEJ hoặc HDR
  - NHEJ: tạo đột biến ngẫu nhiên
    - Knock-out gen
  - HDR: tạo đột biến chính xác
    - Knock-in/out gen
    - Tạo đột biến đặc hiệu
    - Dung hợp gen

Các biến thể của hệ thống CRISPR/Cas9

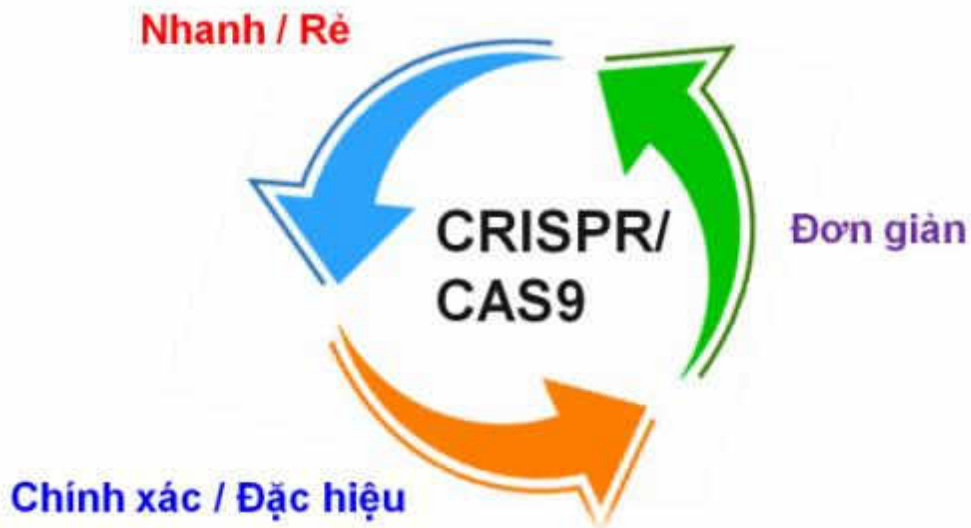
Cas9 nguyên bản

Nhận biết + cắt DNA sợi đôi

- **Cas9-nickase:** liên kết DNA và cắt DNA trên 1 sợi đơn
- **dCas9:** mất hoạt tính nuclease
-> liên kết DNA nhưng không cắt DNA
- **dCas9 dung hợp:** domain hoạt hoá phiên mã
domain ức chế phiên mã
protein chỉ thị (**marker**)
FokI nuclease
...

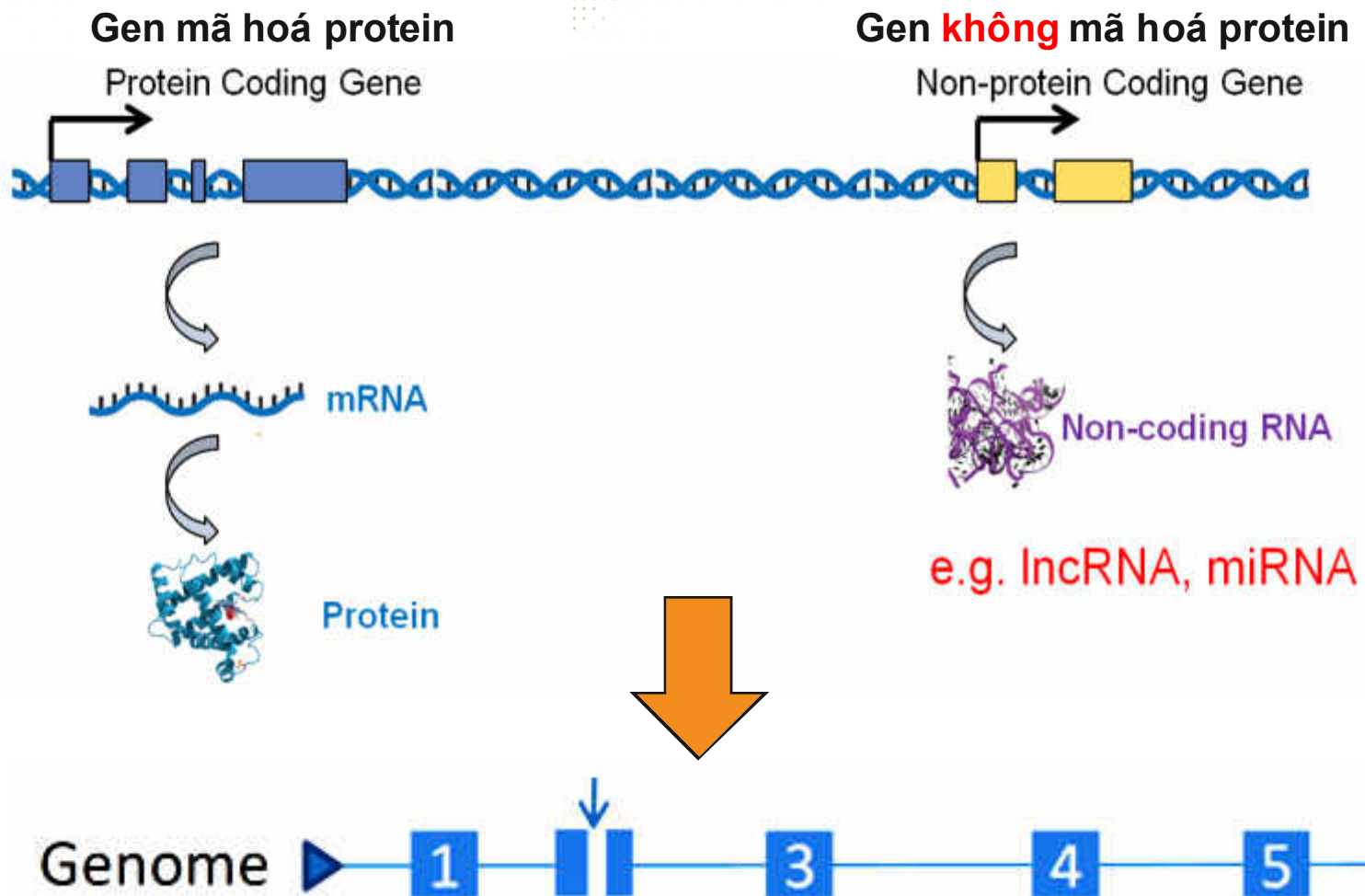
Ưu điểm của công nghệ CRISPR/Cas9

- Không đòi hỏi các thí nghiệm protein tái tổ hợp phức tạp
- Tính đặc hiệu được quyết định bởi 20 Nu -> tổng hợp đơn giản
- Có thể chỉnh sửa đồng thời nhiều vị trí cùng lúc
- Có thể cắt được DNA bị methyl hoá
- Công nghệ CRISPR có chính sách mở trong giới khoa học

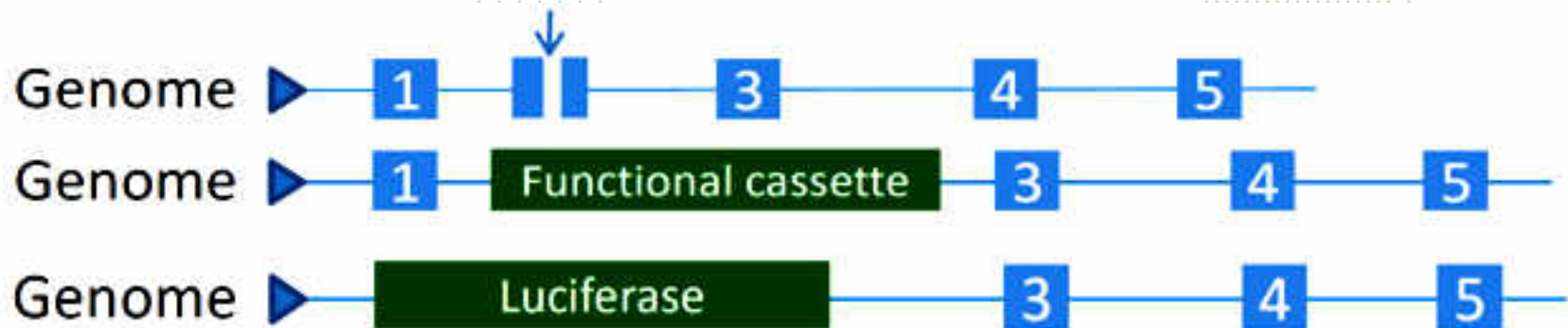
Ứng dụng hệ thống CRISPR/Cas9

1. Bất hoạt gen:

Ứng dụng hệ thống CRISPR/Cas9

2. Knock-out/Knock-in/Dung hợp gen

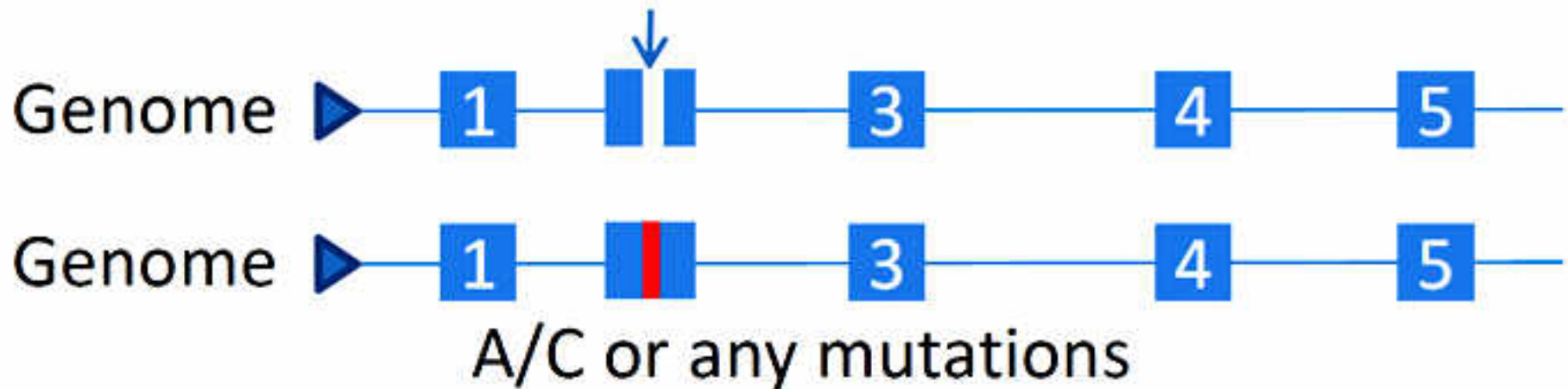

- Nghiên cứu chức năng gen
- Nghiên cứu chức năng promoter

Ứng dụng hệ thống CRISPR/Cas9

3. Tạo đột biến chính xác

- Tạo ra/Sửa chữa SNP
- Xoá/chèn Nu/codon
- Đánh dấu gen nội sinh

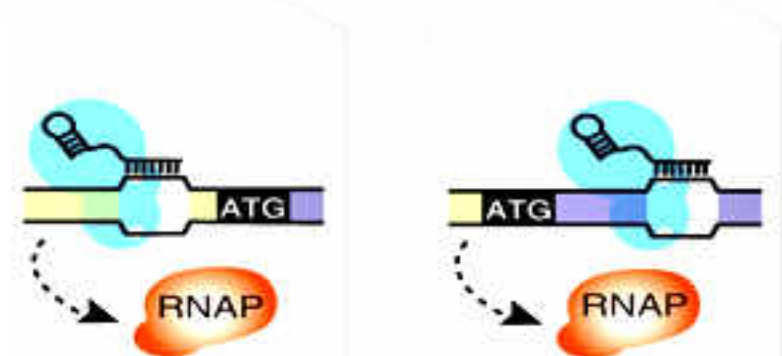
Ứng dụng hệ thống CRISPR/Cas9

4. Kiểm soát biểu hiện gen (sử dụng Cas9 mất hoạt tính nuclease)

- Cản trở quá trình phiên mã:

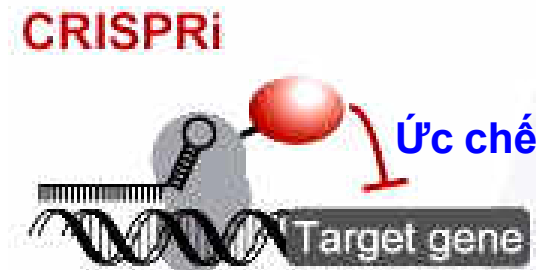
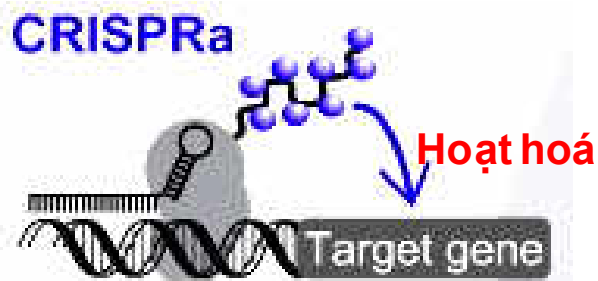

Cản trở quá trình khởi đầu phiên mã

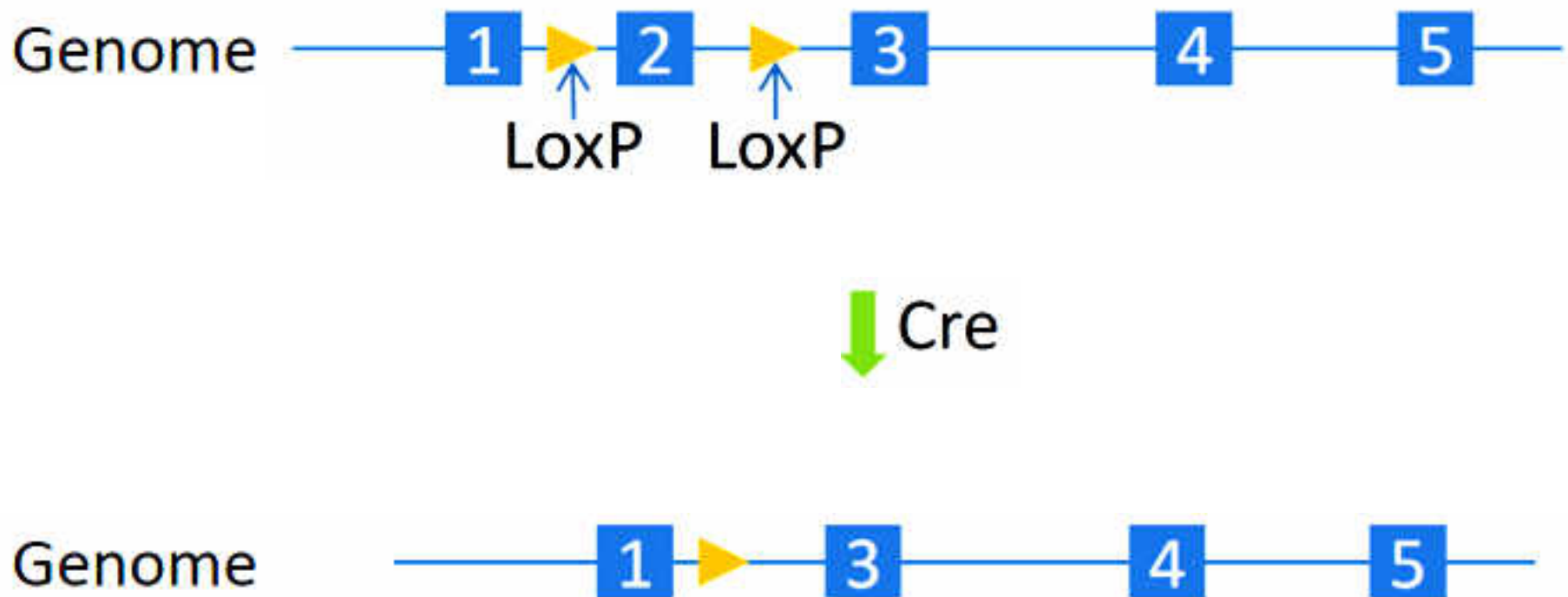
Cản trở quá trình kéo dài chuỗi RNA

- Sử dụng như một nhân tố phiên mã:

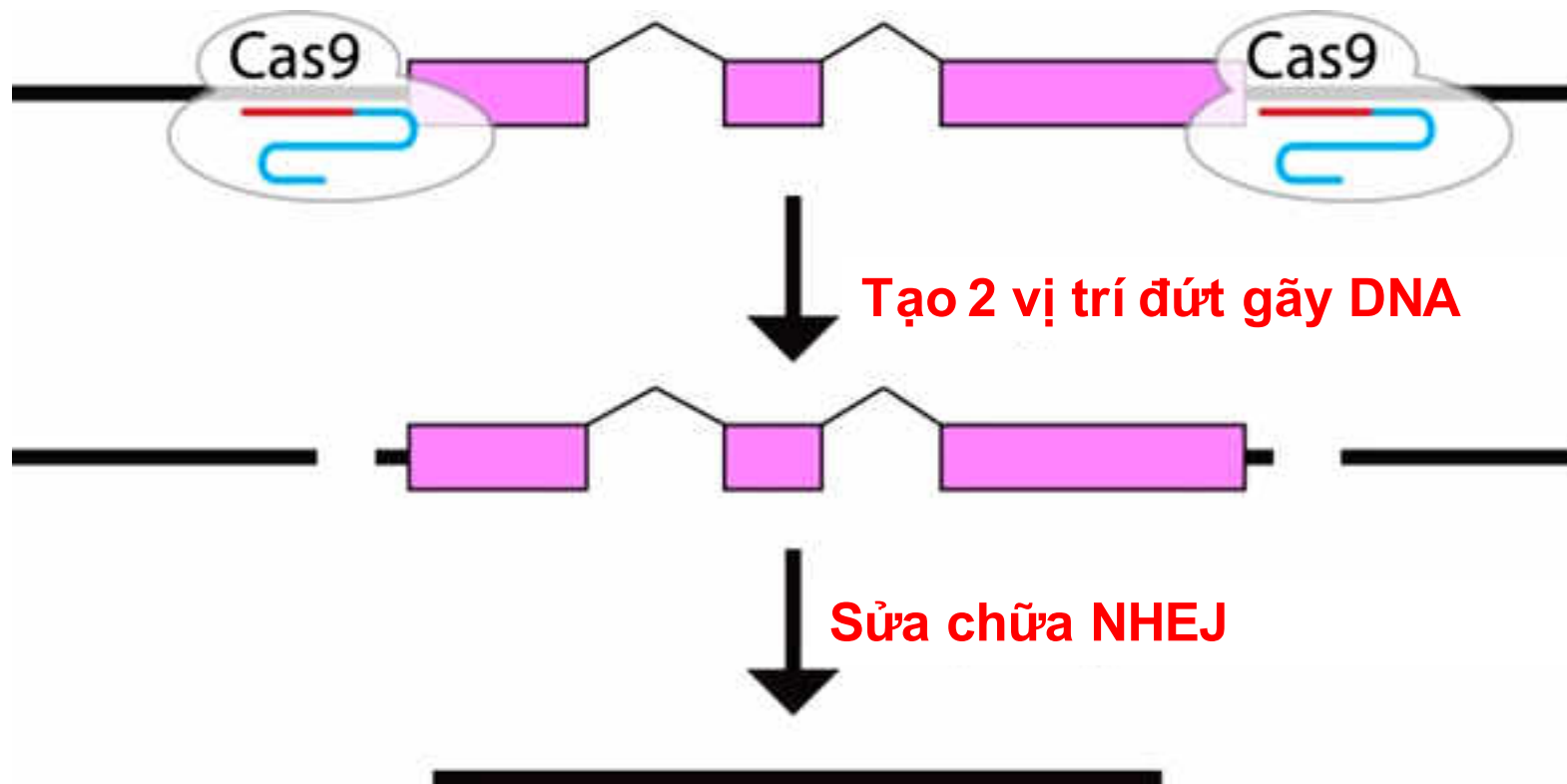
Ứng dụng hệ thống CRISPR/Cas9

5. Knock-out gen có điều kiện (chèn thêm vị trí **LoxP**)

Ứng dụng hệ thống CRISPR/Cas9

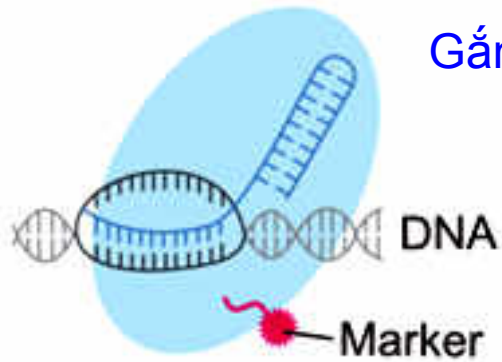
6. Cắt bỏ một đoạn NST lớn (sử dụng kết hợp 2 gRNA)

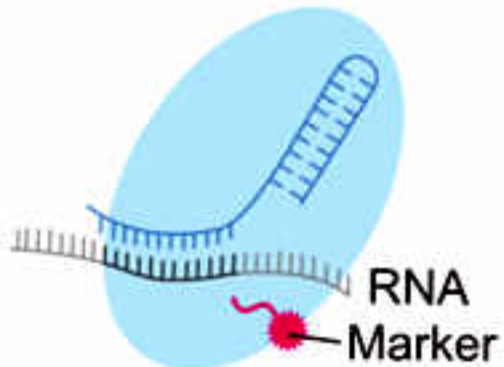

Ứng dụng hệ thống CRISPR/Cas9

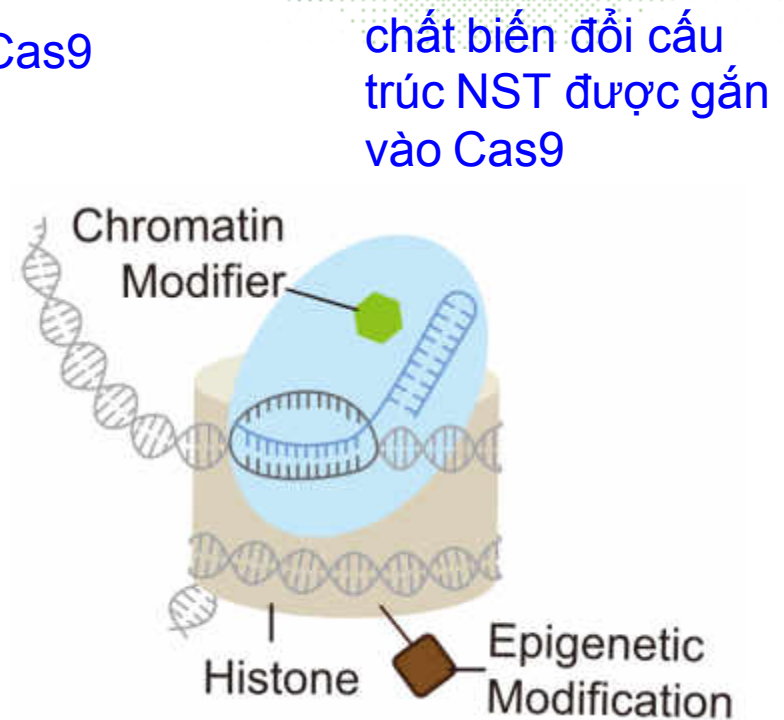
9. Một số ứng dụng khác:

Đánh dấu DNA

Đánh dấu RNA

Kiểm soát di truyền ngoại gen (epigenetic)

Ứng dụng công nghệ CRISPR trong nông nghiệp

Đột biến gen theo hướng có lợi

(Vd: gen liên quan đến đáp ứng stress, năng suất, chất lượng...)

Knock-out gen:

(vd: gen bệnh, gen ức chế đáp ứng stress, gen không có lợi cho năng suất...)

Dung hợp gen

(Vd: gắn gen chỉ thị để nghiên cứu chức năng gen/promoter...)

**CRISPR/
Cas9**

Kiểm soát biểu hiện gen đích

(Vd: bất hoạt gen không có lợi, tăng cường biểu hiện gen có lợi...)

Thay đổi/chỉnh sửa promoter

(Vd: bất hoạt gen không có lợi, tăng cường biểu hiện gen có lợi...)

Chuyển gen

(Vd: gen liên quan đến tăng cường đáp ứng stress, kháng bệnh, kháng thuốc trừ sâu, năng suất, chất lượng...)

Nội dung báo cáo

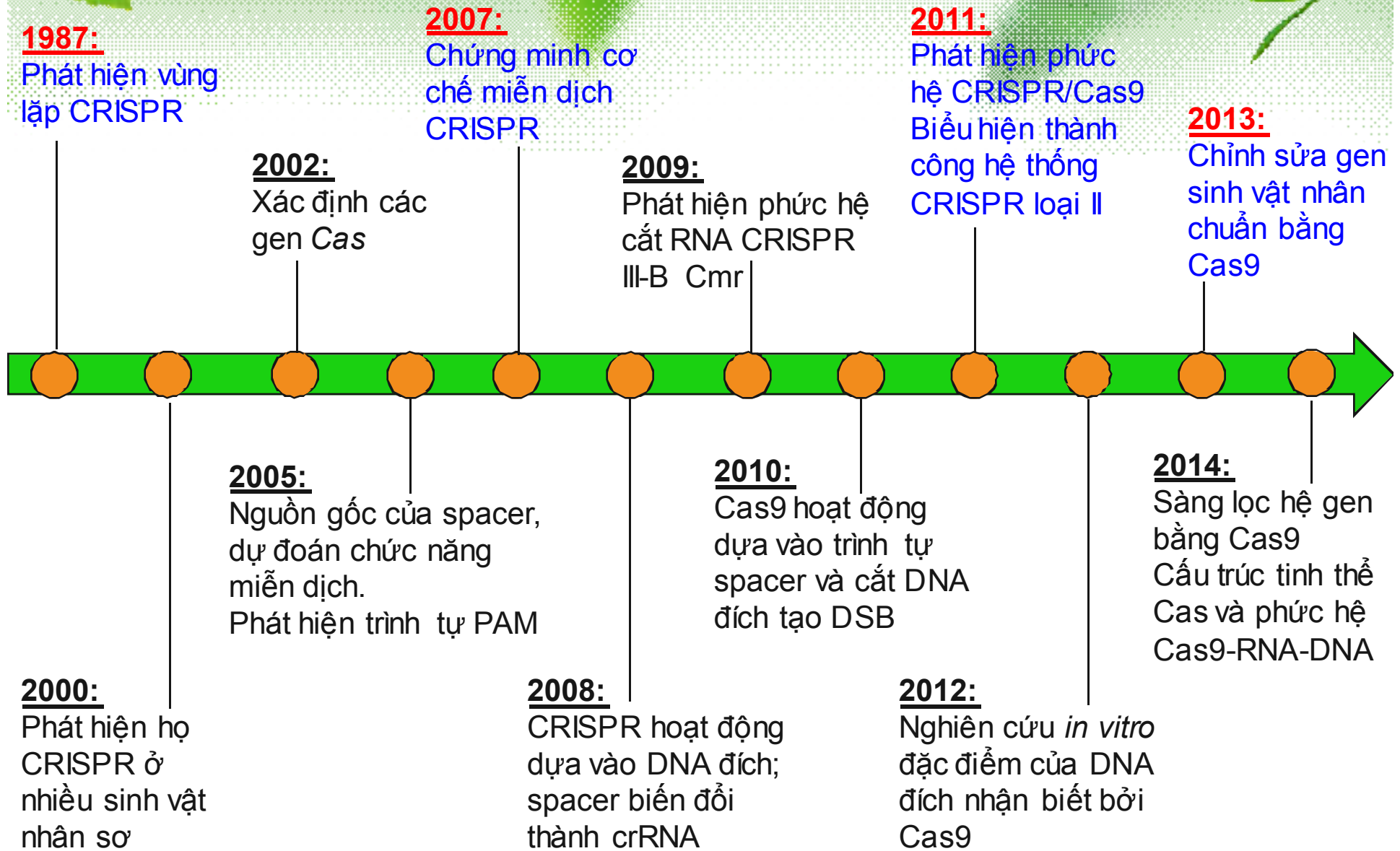
1 Giới thiệu công nghệ chỉnh sửa gen

2 Hệ thống chỉnh sửa gen CRISPR/Cas9

3 Tiềm năng phát triển công nghệ CRISPR/Cas9

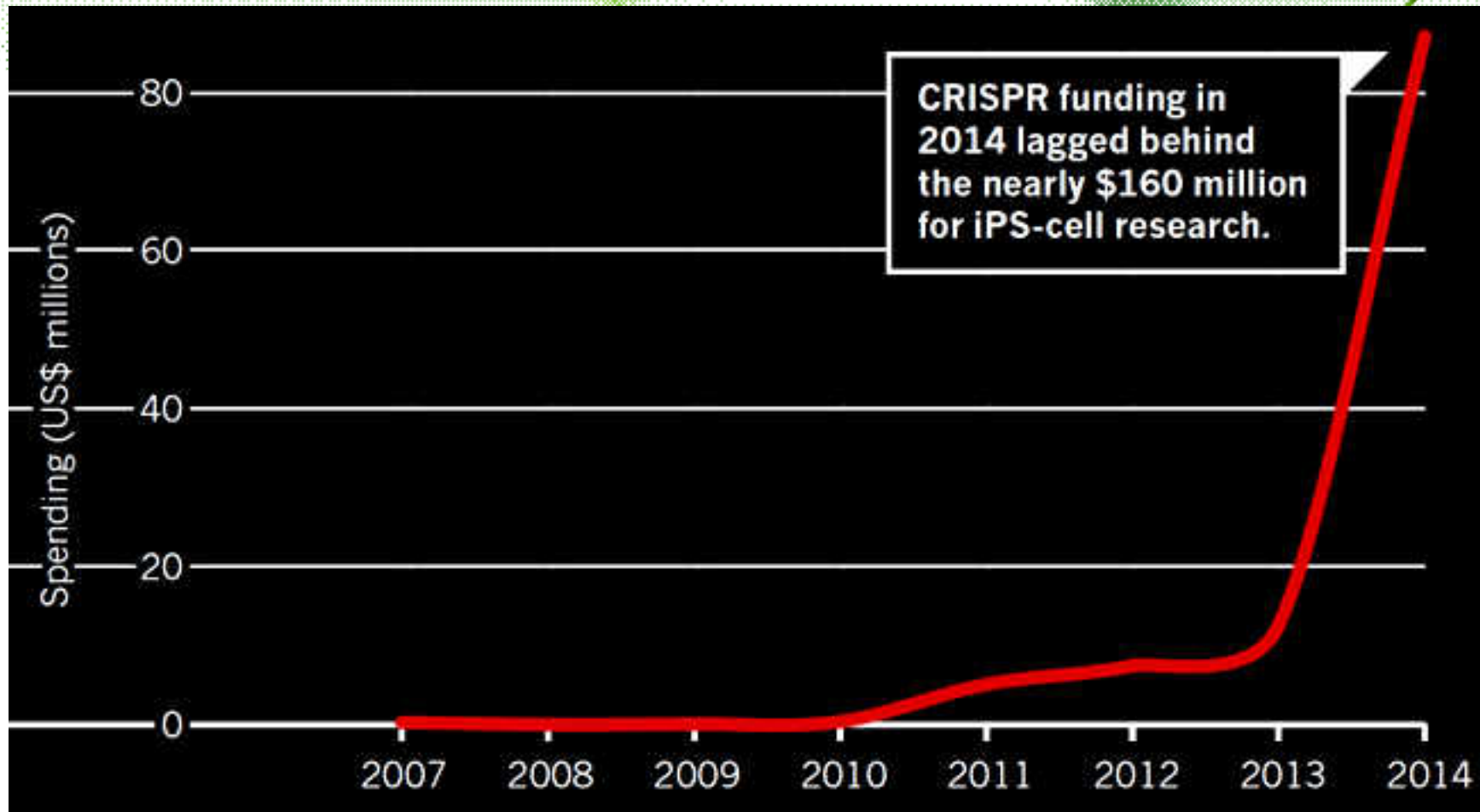

Lịch sử phát triển công nghệ CRISPR/Cas9

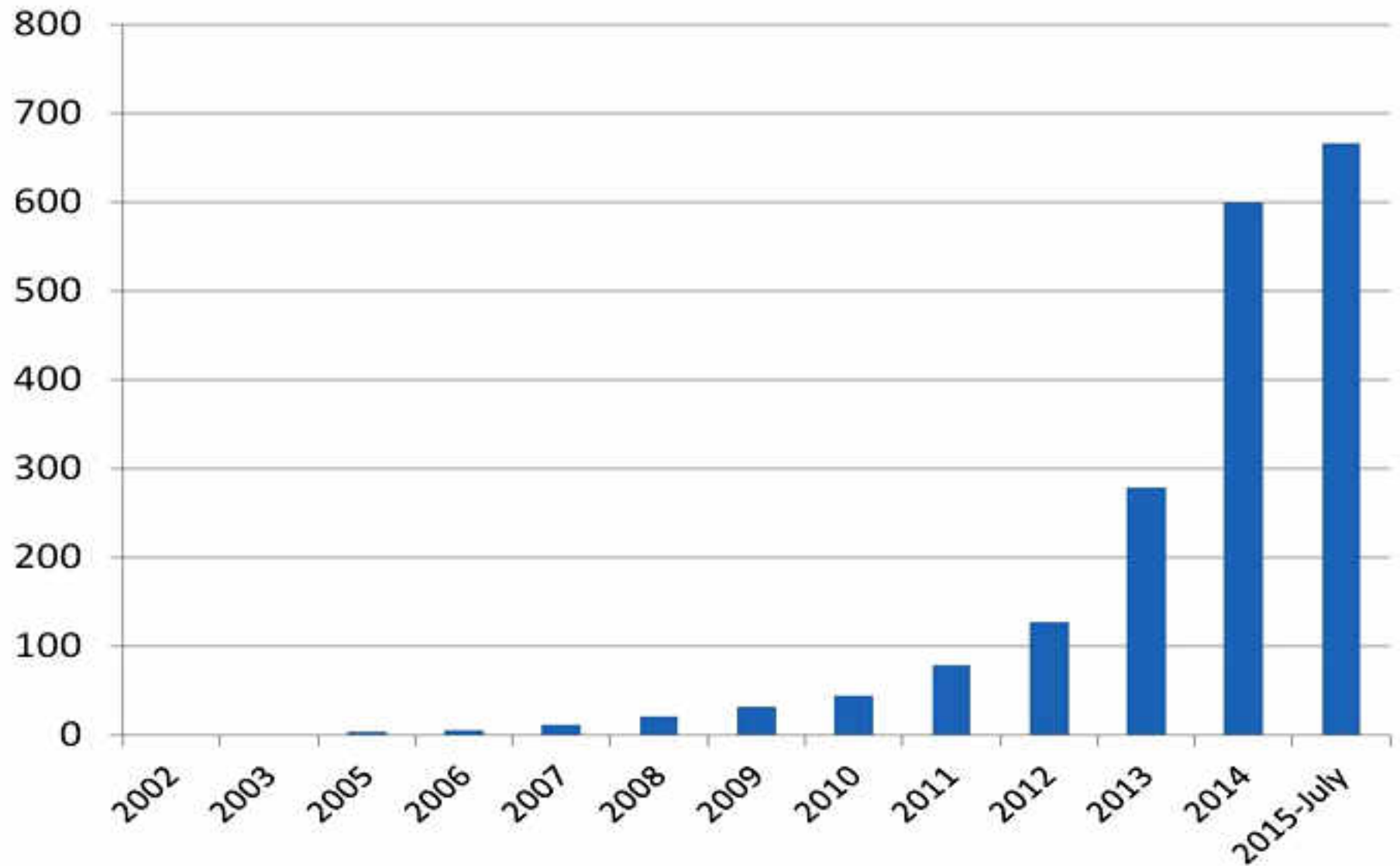

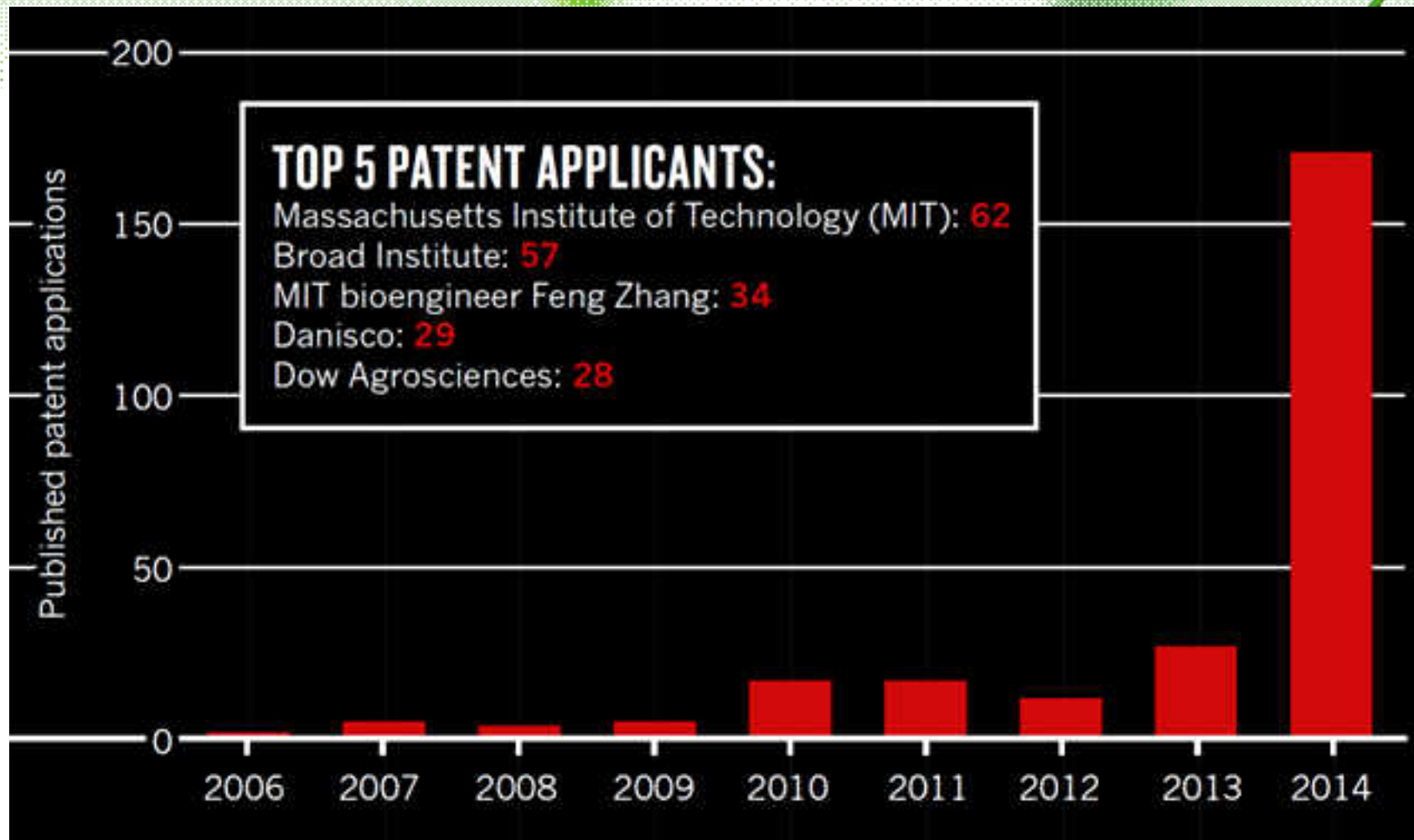
Kinh phí nghiên cứu CRISPR/Cas9

Các công bố liên quan đến CRISPR/Cas9

Bản quyền liên quan đến công nghệ CRISPR/Cas9

Bản quyền liên quan đến công nghệ CRISPR

Countries	
Name	No
PCT	140
United States	71
China	29
European Patent Office	9
Russian Federation	8
Canada	6
Japan	4
Portugal	1
Mexico	1
Spain	1
EAPO	1

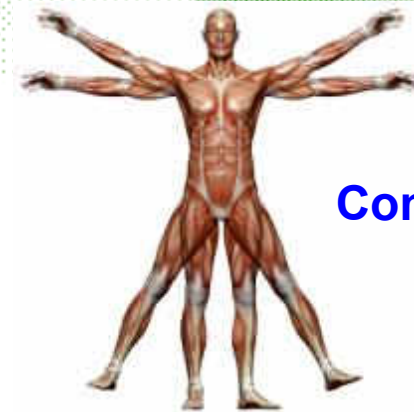
Main Applicant	
Name	No
THE BROAD INSTITUTE, INC.	14
SANGAMO BIOSCIENCES, INC.	11
CELLECTIS	11
THE REGENTS OF THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA	9
PRESIDENT AND FELLOWS OF HARVARD COLLEGE	9
THE BROAD INSTITUTE INC.	8
Sangamo BioSciences, Inc.	7
The Broad Institute, Inc.	6
DOW AGROSCIENCES LLC	6
DANISCO	6

Main Inventor	
Name	No
ZHANG, Feng	18
Zhang Feng	11
ZHANG Feng	6
Barrangou Rodolphe	6
HORVATH PHILIPPE	5
GREGORY, Philip D.	4
DUCHATEAU, Philippe	4
Cost Gregory J.	4
CHURCH, George M.	4
BARRANGOU RODOLPHE	3

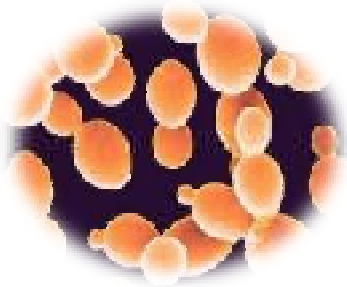
Các sinh vật đã áp dụng công nghệ CRISPR/Cas9

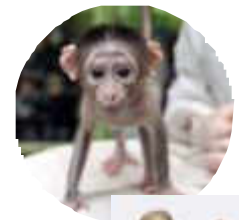
Vi khuẩn

Con người

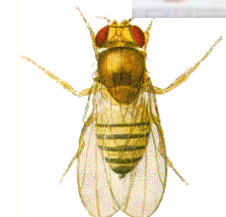
Nấm men

Động vật

Thực vật

Nghiên cứu CRISPR/Cas9 trên thực vật

Loài	Gen đích
<i>Arabidopsis thaliana</i>	<i>AtPDS3, AtFLS2, AtRACK1b, AtRACK1, GFP, CHL1, CHL2, TT4i, BRI1, JAZ1, YFP</i>
<i>Nicotiana benthamiana</i>	<i>NbPDS3, NbPDS, Nbpds, NbPDS, GFP</i>
<i>Oryza sativa</i>	<i>OsPDS, OsBADH2, Os02g23823, OsMPK2, OsSWEET11, OsSWEET14, OsMYB1, ROC5, SPP, YSA, OsMPK5, CAO1, LAZY1</i>
<i>Triticum aestivum</i>	<i>TaMLO, Tainox, TaPDS, TaMLO-A1</i>
<i>Sorghum bicolor</i>	<i>DsRED2</i>
<i>Marchantia olynmorpha L.</i>	<i>MpARF1</i>
<i>Citrus sinensis</i>	<i>CsPDS</i>

Tiềm năng ứng dụng công nghệ CRISPR/Cas9

Liệu pháp gen điều trị bệnh ở người

Sàng lọc đích tác động của thuốc

Khoa học nông nghiệp

(vd: cải tạo giống cây trồng, vật nuôi...)

Kiểm soát vector hệ sinh thái

(vd: kiểm soát sự phát triển của muỗi...)

Sinh học tổng hợp

(vd: cải biến các con đường sinh tổng hợp...)

Phá vỡ hệ gen virus, hệ gen của mầm bệnh

Xác định RNA đích theo lập trình

Định hướng nghiên cứu ứng dụng công nghệ CRISPR/Cas9 của Bộ môn BHPT - Viện DTNN

**Chỉnh sửa gen
CRISPR/Cas9**

**Tăng năng suất
cây lúa**

**Cải thiện chất
lượng hạt gạo**

**Tăng khả năng
kháng bệnh**

**Tạo giống kháng
thuốc diệt cỏ**

**Tăng sức chống
chịu stress**

Định hướng nghiên cứu ứng dụng công nghệ CRISPR/Cas9 của Bộ môn BHPT - Viện DTNN

➤ Tăng năng suất lúa:

- *OsTB1*: điều hòa âm tính số nhánh trên cây
- *OsDP1*: điều hòa âm tính chiều cao và số nhánh trên bông
- *OsGS3*: điều hòa âm tính kích thước hạt

➤ Cải thiện chất lượng gạo:

- *OsBADH2*: quy định mùi thơm ở lúa

➤ Tăng khả năng kháng bệnh:

- *OsSWEET14*, *OsSWEET11*, ...: liên quan đến tính miễn cảm với vi khuẩn bạc lá

➤ Tạo giống kháng thuốc diệt cỏ:

- *OsASL1*, *OsASL2* (mã hóa Acetolactate Synthase) -> đột biến thay thế axit amin W548L và S627I
- *OsEPSPS* (mã hóa 5-enolpyruvylshikimate-3-phosphate synthase) -> đột biến thay thế axit amin T169I, P173S, G168A, T169I và P173S

➤ Tăng khả năng chống chịu stress

- Cải biến các con đường sinh tổng hợp chất hòa tan, hooc môn tham gia đáp ứng chống chịu stress hạn, mặn, lạnh, nhiệt độ cao...
- Thay thế promoter của các gen đáp ứng stress -> kiểm soát biểu hiện gen

KẾT LUẬN

Hệ thống
CRISPR/Cas9

Công nghệ
đột phá của
thế kỉ 21

*“thay đổi bộ gen
theo bất cứ điều gì
chúng ta muốn”*

(TS. Craig Mello – Giải Nobel 2006
về công nghệ iRNA)

Thanks for listening

